

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 6 augusti 1914 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o och § 3 10:o tryckfrihetsförordningen.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Bellinder, K. J. Ekman, Mannheimer, von Geijer, Kjellén, Stadener, Olof Olsson, von Mentzer, August Ljunggren, Räf, Waldén, Leander, Beckman från Linköping, Lundström från Göteborg*, Janson i Bråten, Hallendorff, Sterne och Magnusson från Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 185, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat, i statsrådet fört protokoll över justitiedepartementsärenden den 27 juni 1914, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 2 4:o och § 3 10:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. I grund — — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 5 saml. 14 häft. (Nr 17.)

Att protokoll — — — — uppenbara.

Att ej några — — — — femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för krigsmakten, planer för dess sammandragning eller verksamhet under krigstid eller vid krigsfara ävensom sådana handlingar angående omfattningen, beskaffenheten och belägenheten av dess mobiliseringsförråd och mobiliseringsutrustning samt sådana kartor, ritningar, avbildningar och beskrivningar angående rikets fästningsverk, örlogsstationer och varv, militära positioner, minförsvar, annan för krigsbruk avsedd materiells tekniska byggnad och beskaffenhet, kommunikations- och förbindelseleder, experiment och uppfinningar, vilkas offentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet eller uppenbart kan skada dess försvar, ej må utan Konungens särskilda tillstånd utlämnas, sedan Konungen i statsrådet fattat beslut, att dessa handlingar skola hållas hemliga; dock att härigenom konstitutionsutskottets, statsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, där honom veterligt är, att den bör hemlighållas, efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Att underrätts protokoll över sådan handläggning av mål, vid vilken åhörarna avlägsnats på den grund att i händelse av rättegångens offentlighet något kunnat uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, samt vid dylik handläggning till underrätten ingivna handlingar i målet, så ock högre rätts protokoll i mål, som av nu nämnd anledning vid underrätten handlagts inom lyckta dörrar, samt efter meddelande av underrättens utslag inkomna handlingar i målet ej må utan Konungens särskilda tillstånd utbekommas före femtio år efter det slutligt beslut i målet givits, där ej vederbörande domstol finner protokoll eller handling, varom nu sagts, kunna utan våda för rikets säkerhet utlämnas; dock att parts rätt att utbekomma protokoll och erhålla del av handlingarna i målet ej inskränkes. Det åligger domstol att sist vid dess slutliga handläggning av sådant mål utlåta sig, om och i vad mån protokoll eller handling i målet prövas vara av beskaffenhet att kunna utan Konungens särskilda tillstånd utlämnas; och må över det beslut klagan ej föras. Utgiver part eller annan, med vetskap om att protokoll eller handling enligt vad nu är sagt bör hemlighållas, utan Konungens särskilda tillstånd protokollet eller handlingen i tryck, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i rin-

gare fall med böter från och med trettiofyre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettiofyre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Att, i vad — — — — — femtio riksdaler.

Det skall ock — — — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — — — sexton skillingar.

Att ingen — — — — — sexton skillingar.

Att utdrag — — — — — femtio riksdaler.

Att uppgifter, som skattskyldiga till ledning för egen taxering avlämna till beskattningsmyndigheter, samt deklarationer, som till ledning för beräkning av arvsskatt eller skatt för gåva avgivas till vederbörande myndigheter, ej må utlämnas till andra än dem, som enligt skatteförfattningarna äga taga del av samma uppgifter eller deklarationer. Den här emot bryter, så ock den, som i tryck offentliggör dylik uppgift eller deklaration, vilken obehörigen utlämnats, böte femtio riksdaler.

Att för officiell — — — — — trehundra riksdaler.

Att de från — — — — — femtio riksdaler.

Att ansökning — — — — — femtio riksdaler.

Att sådant — — — — — huvudsaken.

I övrigt — — — — — stadgat är.

§ 3.

10:o. Allt kungörande — — — — — skriften konfiskeras.

Kungörande i tryck, under krigstid eller vid krigsfara, av sådana underrättelser om krigsmaktens styrka, ställning eller rörelser — — — — — skriften konfiskeras.

Utgivande i tryck, i annat fall än ovan i denna lag sägs, av sådana avbildningar och beskrifningar av rikets fästningsverk och övriga fasta försvarsanstalter, vilkas offentliggörande kan skada rikets försvar och om vilka det är utgivaren veterligt, att de böra hemlighållas. Förbrytelsen straffes enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.

De ändringar, som i den förevarande kungl. propositionen föreslås uti tryckfrihetsförordningen §§ 2 och 3, avse dels en utvidgning av de i nämnda lagrum förekommande bestämmelser till skydd mot uppenbarande av förhållanden inom försvarsväsendet, som böra hållas hemliga, dels införandet av förbud mot offentliggörande av domstols protokoll och

*Utskottets
yttrande.*

handlingar i vissa fall, då vid handläggning av mål något förekommer, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, *dels slutligen* införandet av förbud mot utlämnandet av vissa skattekärligheter till andra än dem, som enligt skatteförordningarna äga taga del därav.

Vad beträffar de två först nämnda punkterna av Kungl. Maj:ts förslag, stå de i samband med de lagstiftningsåtgärder, som sistlidet år vidtogos i huvudsakligt syfte att förhindra spioneri, och som kommo till uttryck uti särskilda lagar av den 9 maj 1913.

Ökat skydd mot försvarshemligheters uppenbarande.

Ökat skydd
mot försvarshemligheters uppenbarande.

En av dessa nya lagbestämmelser, varigenom 8 kap. 18 § strafflagen erhöll ändrad lydelse, utsträckte väsentligen det område, inom vilket yppandet av förhållanden rörande rikets försvar förut varit belagt med straff. Under det att meddelande angående dylika uppgifter om våra försvarsanstalter förut medfört straffpåföljd endast i vissa särskilda, genom andra §§ av samma kapitel bestämda fall, innefattar 18 § enligt sin nuvarande lydelse allmänt hållna stadganden om ansvar för den, som även annorledes än i kapitlets föregående paragrafer är sagt för obehörig uppenbarar sådana handlingar, avbildningar eller andra föremål eller sådana sakförhållanden, vilkas uppenbarande för främmande makt kan skada rikets försvar och som han vet böra hållas hemliga. Såsom föredragande departementschefen i sitt den kungl. propositionen bifogade yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, har den vidsträckta omfattning, som strafflagstiftningen i förevarande ämne sålunda erhållit, icke någon motsvarighet, om en likartad handling begås genom tryckt skrift och det följaktligen beror på tryckfrihetsförordningen, huruvida handlingen kan bestraffas. »Naturligt är», fortsätter departementschefen, »att vad denna förordning innehåller i ämnet — i den mån något direkt sammanhang mellan dess och strafflagens bestämmelser härom förefinnes — hänför sig till de äldre stadgandena i 8 kap. strafflagen. Här föreligger alltså ett betydligt område, inom vilket yppande av sådana hemligheter visserligen i allmänhet är straffbart men icke när det sker i tryckt skrift. Detta förhållande måste så mycket mer anses otillfredsställande, som, om än den tryckta formen icke torde vara den, som företrädesvis anlitas med avsikt att direkt överbringa dylika upplysningar till främmande makt, å andra sidan denna form är mer än någon annan ägnad att giva obehöriga meddelanden en vidsträckt spridning.»

Beträffande det sätt, varpå ökat skydd mot försvarshemligheters uppenbarande i tryckt skrift bör beredas, avvisar departementschefen tanken därpå, att i tryckfrihetsförordningen skulle införas en lika allmänt avfattad bestämmelse. Departementschefen anför: »Säkerligen skulle ett förslag i denna riktning väcka betänkligheter såsom innefattande en avvikelse från det i fråga om dylika undantag hittills städe vidhållna kravet på sådan specialisering av den erforderliga bestämmelsen, att därur i varje fall kan hämtas tillräcklig ledning för bedömande av förbudets omfattning. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligt att söka närmare angiva vad som nu för rikets säkerhet bör undantagas från offentliggörande genom tryck. Visserligen lär icke härvid kunna vinnas sådan fullständighet, att icke fortfarande kommer att finnas en viss risk för uppenbarande av förhållanden, som det i försvarets intresse vore önskvärt att undandraga offentligheten. Men de viktigare försvarshemligheterna kunna dock i betydande omfattning betryggas utöver vad redan skett genom gällande bestämmelser.»

Med denna principiella utgångspunkt har det kungliga förslaget erhållit formen av en utvidgning av de bestämmelser, som i gällande tryckfrihetsförordning innefattas dels i § 2 4:o, där bland undantagen från regeln om allmänna handlingars offentlighet i tredje stycket nämnas mobiliseringsplaner m. m., dels i § 3 10:o, där bland missbruk av tryckfriheten upptages kungörande i tryck av vissa förhållanden, som röra försvaret. Vid utarbetandet av det kungliga förslaget i denna del har för övrigt det förslag till tryckfrihetsordning, som upprättats av särskilda kommitterade inom kungl. justitiedepartementet, i vissa delar blivit använt.

Vad angår ändringarna uti ifrågavarande stycke av § 2 4:o har bland de allmänna förutsättningarna för förbud mot offentliggörande av de i nämnda lagrum förmälda handlingar, jämte det att offentliggörandet kan medföra våda för rikets säkerhet, i huvudsaklig anslutning till kommitterades förslag jämväl upptagits, att offentliggörandet uppenbart kan skada rikets försvar.

I avseende å grunderna för bestämmandet av straff för förbrytelse mot nämnda lagrum föreslår Kungl. Maj:t den förändringen, att hänvisning göres till allmän lag, om det förfarande, som är i fråga, där är belagt med straff. Som skäl härför anför departementschefen: »En hemlig handling offentliggörande kan nämligen falla under allmänna straffbestämmelser, särskilt vissa stadganden i 8 kap. strafflagen, och det synes icke vara rimligt att, om ett dylikt brott begås genom trycket, låta en väsentligt lägre straffskala än i andra fall gälla. Det brott, som består i obehörigt

utlämnande av en hemlig handling, skall enligt förslaget liksom enligt tryckfrihetsförordningens nuvarande lydelse alltid bestraffas efter allmän lag.»

Beträffande de förändringar, som i övrigt vidtagits i ifrågavarande stycke, hänvisar utskottet till departementschefens yttrande.

I fråga om § 3 10:o föreslås dels en mindre ändring i andra stycket, dels även införandet av ett nytt stycke, vilket av departementschefen motiveras sålunda: »Det nya stycke, vars införande jag förut omnämnt, skall hava till ändamål att även för sådana fall, då de nyssberörda stadgandena i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen eller bestämmelserna i andra stycket av § 3 10:o icke hava tillämpning, förhindra utgivande i tryck av sådana avbildningar och beskrivningar av rikets fastningsverk och övriga fasta försvarsanstalter, vilkas offentliggörande är ägnat att skada rikets försvar. Uttrycket »övriga fasta försvarsanstalter» avser härvid att utgöra en sammanfattning av vad som i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen enligt dess föreslagna lydelse betecknas såsom »örlogsstationer och varv, militära positioner, minförsvar», det sistnämnda såvitt det är av fast natur. För straffbarhet torde, liksom enligt berörda stadgande i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen och bestämmelserna i 8 kap. 18 § strafflagen, böra fordras, att det för utgivaren varit veterligt, att det offentliggjorda bort hemlighållas, en fordran som kan anses vara uppställd även i kommittéförslaget, därigenom att enligt detsamma förutsättes, att offentliggörandet »uppenbart» är ägnat att försvaga rikets försvarsförmåga. Då en dylik förseelse alltid lär fylla betingelserna för straff enligt 8 kap. 18 § strafflagen, torde i avseende å straffets bestämmande allenast böra hänvisas till allmän lag.»

Utskottet, som granskat de av Kungl. Maj:t föreslagna nya bestämmelserna, har funnit de samma vara av behovet påkallade och får i dessa delar tillstyrka den kungliga propositionen.

Förbud mot offentliggörande av domstols protokoll och handlingar i visst fall.

Förbud mot offentliggörande av domstols protokoll och handlingar i visst fall.

Det tillägg till tryckfrihetsförordningen § 2 4:o, som av Kungl. Maj:t föreslås i syfte att möjliggöra förbud mot offentliggörande av domstols protokoll och handlingar i vissa fall, då vid handläggning av mål något förekommer, som av hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, har av föredragande departementschefen motiverats sålunda:

»Bland de år 1913 antagna bestämmelserna mot spioneri ingick även, att genom förändring i förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna sådan domstol förklarades berättigad att vid handläggning av mål avlägsna åhörarna, om domstolen finner, att i händelse av rättegångens offentlighet något kan uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt. I generalstabschefens förenämnda framställning erinrades därom, att betydelsen av offentlighetens uteslutande emellertid måste i viss mån förringas, om den i tryckfrihetsförordningen hävdade grundsatsen angående rättegångshandlingars allmänna tillgänglighet skulle vinna tillämpning i dylika mål. Därigenom kunde själva innebörden av någon hemlighet, vars skyddande åsyftades, bliva uppenbarad.

Det synes vara självfallet, att syftet med offentlighetens uteslutande vid rättsförhandlingen icke kan vinnas, utan att även protokollet över densamma undandrages allmänheten. Förekommer inför domstol något, som bör hemlighållas för främmande makt, är det, huru olämplig allmänhetens närvaro vid förhandlingen än må vara, ännu mera äventyrligt att låta utdrag av domstolens protokoll, där hemligheten exakt och fullständigt angivits, på begäran utlämnas till var och en samt därefter måhända till och med offentliggöras i tryck. Vad som sålunda blir tillgängligt för allmänheten kan i och för sig utgöra en betydelsefull försvarshemlighet; vid andra tillfällen kan det, även utan att så är fallet, vara fråga om något med hänsyn till främmande makt ömtåligt förhållande, vars lämpliga ordnande försvåras, särskilt om det blir föremål för behandling i tidningspressen. Uppenbarligen måste därför, såsom en konsekvens av nämnda bestämmelse om åhörarnas avlägsnande, sådan förändring vidtagas i tryckfrihetsförordningen, att jämväl rättens protokoll skall kunna i mån av behov skyddas mot offentliggörande.

Det synes emellertid icke vara behövt eller lämpligt att härvid stadga ovillkorligt förbud mot utlämnande av protokoll över sådan förhandling, som av berörda anledning hållits inom stängda dörrar. Tillräckligt skäl för allmänhetens avlägsnande föreligger, så snart det på grund av målets beskaffenhet finnes antagligt, att något skall förekomma, som bör hemlighållas för främmande makt. Det kan sedan visa sig, att detta antagande icke förverkligats, och ofta nog torde väl åtminstone icke allt, som förekommit vid ett dylikt tillfälle, vara av hemlig natur. Någon anledning att förhindra offentliggörande av protokollen, i vad de avse de ofarliga delarna av rättegången, finnes icke. Tvärtom kan det även ur det allmännas synpunkt vara i hög grad önskvärt, att sådant offentliggörande äger rum. Spionmål och med dem jämförliga äro alltid föremål

för stor uppmärksamhet, och överdrivna rykten om de förhållanden, som i dem föreligga, komma lätt i omlopp. Det kan då vara av vikt, att genom framläggande av handlingarna i saken, så långt detta låter sig göra, oriktiga föreställningar undanröjas och allmänhetens sinnen lugnas.

Med hänsyn därtill att vad som förekommer vid en dylik rättegång inom slutna dörrar måhända i allmänhet till stor del är av natur att utan våda kunna offentliggöras, kan det ifrågasättas, att protokollets utlämnande icke borde vara förbjudet annat än när och i den mån domstolen funne det behöfligt och meddelade föreskrift därom. Ett sådant sätt att ordna saken kan möjligen anses innebära den bästa tryggheten för, att hemlighållandet icke sträckes över gränserna för det nödvändiga, och därför finnas tilltalande. Vore det endast fråga om underrätterna, skulle man ock kunna åtnöjas med en bestämmelse av detta innehåll. Men tydligt är, att inskränkning i rätten till offentliggörande erfordras även i fråga om överrätterna, beträffande såväl protokollen som ännu mera parternas inlagor och andra handlingar i högre instans. I avseende å dessa handlingar skulle ett beslut om hemlighållande, som meddelades först under överrättens handläggning av målet, komma för sent. Handlingarna ingivas nämligen i hovrätt till aktuarien och, såvitt angår högsta domstolen, till justitierevisionen samt skulle där vara tillgängliga, intill dess domstolen företog målet. Att dessförinnan, så snart någon handling inkommit, påkalla domstolens särskilda beslut, huruvida den skall hemlighållas, torde vara förenat med för mycken omgång. Det synes vara lämpligare att låta protokoll och andra handlingar i dylika mål utan vidare vara hemliga och bibehålla denna natur, till dess ett beslut i motsatt riktning meddelats. Den erforderliga bestämmelsen i ämnet torde alltså böra gå ut på att, då visst mål av förut angivna skäl vid underrätten handlagts inför stängda dörrar, härav skall följa att, i den mån ej undantag medgives, såväl det vid underrätten över den hemliga handläggningen hållna protokoll med därtill hörande handlingar som även överrätternas protokoll och handlingar i målet äro uteslutna från offentliggörande.

Rätt att besluta, huruvida protokoll eller handling i sådant mål må i sin helhet eller delvis utlämnas, synes böra i första rummet tillkomma vederbörande domstol. Vad domstolen skall hava att härvid pröva är, om offentliggörande kan äga rum utan våda för rikets säkerhet. Det torde icke kunna fordras, att domstolen skall fullgöra denna prövning, innan, vid avslutande av målets handläggning inför domstolen, denna har full överblick över alla upplysta förhållandens betydelse var för sig och i sammanhang med varandra; dock bör det vara domstolen obetaget att, på framställning av någon intresserad eller möjligen av eget initiativ, tidigare

medgiva utlämnande av protokoll eller handling, när domstolen finner det kunna ske utan betänklighet. Å andra sidan synes ifrågavarande prövning lämpligast verkställas i sammanhang med målets handläggning i övrigt, medan domstolen har i friskt minne allt, som förekommit i målet. Det torde därför böra åläggas domstol att sist vid dess slutliga handläggning av sådant mål utlåta sig, om och i vad mån protokoll eller handling i målet prövas vara av beskaffenhet att kunna utlämnas. Härvid synes man dock icke kunna stanna. Det kan framdeles för historiska forskningar eller i annat behjärtansvärt syfte, som utan våda kan tillgodoses, bliva av intresse för någon att taga del av ett spionmål. Även kan förekomma, att domstol förfarit alltför strängt vid sin prövning. Om ock domstolen, såsom givetvis i tvivelaktiga fall bör ske, sökt att erhålla upplysningar från sakkunniga militära eller andra myndigheter, kan det för domstolen vara svårt att bedöma, huruvida en handlingens offentliggörande innebär någon risk, och domstolen torde då komma att hålla sig på den säkra sidan genom att icke medgiva handlingens utlämnande. Möjligen visar det sig sedermera, att det allmännas intresse kräver en sådan handlingens offentliggörande eller att åtminstone icke finnes tillräcklig anledning att motsätta sig detsamma. På grund härav synes det vara lämpligt, att Konungen, som ju i allmänhet äger att bestämma över hemliga handlingar och som genom sin tillgång till all sakkunskap säkrast bedömer förhållandena, förklaras berättigad att låta utlämna jämväl de handlingar, om vilka nu är fråga. Föreskrift om utlämnandet bör givetvis, när detta finnes påkallat för det allmännas skull, meddelas utan någon från enskilt håll gjord framställning. Att Konungen medgiver en handlingens utlämnande i enskilt intresse, blir säkerligen mera sällsynt, åtminstone om ej någon längre tid förflutit från målets handläggning eller intresset är särskilt betydande. För vanliga fall torde alltså enligt förslaget domstolens prövning bliva avgörande, ehuru densamma formellt endast skall vara villkorlig och avse, huruvida protokoll eller handling kan utlämnas utan Konungens tillstånd. Särskilt med hänsyn till möjligheten att erhålla dylikt tillstånd lär det icke vara behövt medgiva, att en domstols i avseende å dess protokoll och handlingar meddelade beslut skall få överklagas hos högre domstol, och ett för enkelhets vinnande önskvärt förbud mot sådan klagan synes därför kunna stadgas.

Förbudet mot utlämnande av protokoll och andra handlingar i oförmålade mål torde emellertid, oavsett möjligheten till undantag i särskilda fall, böra begränsas i vissa hänseenden. Sålunda synes det icke finnas anledning till att fordra ifrågavarande handlingars hemlighållande för all framtid, utan torde det vara tillräckligt, att de någon viss längre tid undantagas från offentliggörande. Denna tid synes, liksom beträffande stats-

rådsprotokollen och med dem jämnställda handlingar, lämpligen kunna bestämmas till femtio år, i förevarande fall räknade från det i målet meddelats slutligt beslut, vare sig detta innefattat ett utslag, varigenom målet slutligen avgjorts, eller målet eljest, på grund av talans nedläggande eller av annan anledning, genom beslutet avförts från vidare handläggning. Vidare lär det med vår nuvarande rättegångsordning icke kunna ifrågasättas att i avseende å dessa mål upphäva eller inskränka den part i allmänhet tillkommande rätten att erhålla utdrag av domstolarnas protokoll samt få del av motpartens inlagor och övriga handlingar i målet. Tydligt är dock, att partens rätt över utbekomna protokoll och handlingar icke sträcker sig längre än till att använda dem för rättegången. Yppar part för obehörig sådana i dem angivna förhållanden, vilkas uppenbarande för främmande makt kan skada rikets försvar och som han vet böra hållas hemliga, blir parten förfallen till ansvar enligt 8 kap. 18 § strafflagen, om ej något strängare lagrum är tillämpligt. Och skulle part offentliggöra dylik handling i tryck, utan att antingen domstol förklarat handlingen kunna utlämnas utan våda för rikets säkerhet eller Konungen givit parten särskilt tillstånd till handlingens utgivande i tryck, skall enligt förslaget ansvaret härför bestämmas efter samma grunder, som om offentliggörandet skett genom annan än part.

I avseende å straff för överträdande av det föreslagna förbudet torde skillnad böra göras mellan det fall, att handling obehörigen utlämnats, och det, att handling obehörigen utgivits i tryck. För det förra fallet synes, i överensstämmelse med avfattningen av de förut berörda stadgandena i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen, någon särskild bestämmelse om ansvar ej böra meddelas. Frånvaron härav innebär, att straff skall bestämmas efter allmän lag, varvid företrädesvis kan bliva fråga om stadganden i 8 och 25 kap. strafflagen. Jämväl med hänsyn till bestämmande av ansvaret för obehörigt offentliggörande i tryck synes ledning böra hämtas från de tidigare stadgandena i tryckfrihetsförordningen, med den förändring av desamma jag i mitt yttrande rörande dem tillstyrkt. Såsom villkor för ansvar torde alltså böra fordras kännedom om handlingens hemliga natur, och torde i fråga om själva straffet böra stadgas, att utgivaren straffas efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse eller böter inom de i de äldre stadgandena angivna latituder. Härjämte bör skriftens konfiskerande föreskrivas.

Det erforderliga nya stycket i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen torde lämpligen få sin plats närmast efter det nyss berörda stycke, som handlar om mobiliseringsplaner m. m.»

Utskottet finner det uppenbart, att den sistlidet är viktiga ändring i förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna, varigenom domstol erhöi befogenhet att avvisa åhörarna, därest den finner, att något kan uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt, kräver ett motsvarande komplement i tryckfrihetsförordningen. För att det resultat skall vinnas, som åsyftas med ovanberörda lagändring, måste tydligen ett undantag göras från den i tryckfrihetsförordningen annars hävdade grundsatsen om domstolshandlingars offentlighet, så att rättens protokoll och handlingar må kunna i mån av behov skyddas mot offentliggörande. Såsom departementschefen framhållit, är det emellertid icke tillfyllest att låta ett förbud mot offentliggörande omfatta endast de protokoll och handlingar, som röra förhandling vid underrätt i de fall, då allmänheten av ovan nämnd anledning avlägsnats. Inskränkning i rätten till offentliggörande erfordras även i fråga om överrätterna, beträffande såväl protokollen som i synnerhet de till nämnda rätter ingivna handlingar.

Utskottet:

Utskottet har uppmärksammat, att Kungl. Maj:ts förslag medger förbud mot offentliggörande av överrätts handlingar och protokoll endast i sådana mål, vid vars handläggning i underrätt åhörarna avlägsnats. Har mål i underrätt handlagts inför offentligheten, medger förslaget däremot icke någon möjlighet för högre rätt att meddela förbud mot handlingars och protokolls offentliggörande, även om rätten skulle finna desamma vara av beskaffenhet att icke utan våda för rikets säkerhet kunna uppenbaras. Denna begränsning torde dock knappast föranleda några praktiska olägenheter, varför utskottet ej funnit anledning att härutinnan föreslå någon ändring i den kungl. propositionen.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag har beslutanderätten i fråga om utlämnande av protokoll och handlingar lagts i domstols hand. Utskottet finner detta ur åtskilliga synpunkter lämpligt och även överensstämmande med den ovannämnda förordningen av år 1881, enligt vilken det tillkommer domstolen själv att besluta, att allmänheten av förekommande anledning skall avträda. Utskottet delar likaså till fullo föredragande departementschefens åsikt, att det icke är behöfligt eller lämpligt att stadga ovillkorligt förbud mot utlämnande av nu ifrågavarande protokoll och handlingar. Förutom de särskilda skäl, som departementschefen anfört häremot och vartill utskottet hänvisar, torde böra principiellt framhållas, att avvikelser från den för vårt statsskick karaktäristiska och sedan gammalt gällande grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet ej böra ske i vidare mån än oundgängligen av förekommande anledningar påfordras.

Vid avfattningen av de föreslagna bestämmelserna om hemlighållande av protokoll och handlingar i här förevarande ärenden har departementschefen diskuterat två olika utvägar: den ena, att protokollens och handlingarnas offentlighet skulle kunna förbliva regel och förbud mot offentliggörande bero på särskilt beslut av domstolen, den andra, att nämnda protokoll och handlingar skulle eo ipso vara hemliga, intill dess att domstolen beslutar, om och i vad mån de kunna lämnas till offentliggörande. Departementschefen finner, att förstnämnda utväg skulle kunna anses nöjaktig i fråga om underrätterna, men anser den otillfredsställande för överrätterna, enär vid dessa domstolar ett beslut om hemlighållande, vilket meddelas under handläggning av målet, skulle komma för sent, på den grund att enligt vår rättegångsordning de till sagda domstolar inkommande handlingarna skulle bli tillgängliga, innan vederbörande domstol hunne pröva, om de behövde förklaras hemliga; det kan nämligen icke anses praktiskt genomförbart, att hovrätt eller högsta domstolen skulle sammanträda varje gång en handling ingives för att särskilt besluta, om den behövde hemlighållas eller ej. På grund härav har departementschefen valt den senare utvägen, och Kungl. Maj:ts förslag innebär sålunda, att alla protokoll och handlingar i här förevarande mål vid såväl underrätt som överrätter skola anses såsom hemliga, intill dess att beslut i motsatt riktning fattas av vederbörande rätt.

Utskottet anser, lika med departementschefen, avgörande hinder möta mot att stadga domstolshandlingars och protokolls offentlighet i förevarande ärenden under den tid, då vederbörande domstol handlägger målet. Vad angår överrätterna, hänvisar utskottet till de skäl, som departementschefen anfört, och som ovan blivit angivna. Men även i fråga om underrätterna skulle, såsom departementschefen antytt, stora olägenheter föränledas av en bestämmelse, som tvunge rätten att för varje inkommande handling och varje protokoll fatta beslut, om undantag från karaktären av offentlighet bör göras eller icke. En sådan prövning av varje handling och varje protokoll för sig, innan processmaterialet kan överblickas i sin helhet, måste i många fall sakna erforderliga hållpunkter. Det ligger nära till hands att befara, att rätten, därest den tvingas att steg för steg fatta dylika avgöranden, kan av långt driven försiktighet förklara hemligt även sådant, som utan våda skulle kunna uppenbaras, och det kan naturligen å andra sidan också inträffa, att rätten skulle medgiva offentliggörande av sådant, som under ett senare stadium av processen visar sig vara av natur att bära hemlighållas. Utskottet har alltså anslutit sig till den ståndpunkten, att protokoll och handlingar i här omnämnda ärenden måste hållas hemliga under den tid, som vederbörande domstol handlägger målet, så vida icke

domstolen själv finner sig kunna göra undantag från denna regel. Att det bör finnas rätt för domstolen att medgiva offentliggörande även under målets handläggning i sådana fall, då den själv finner sådant kunna ske, anser utskottet uppembart; bestämmelse härom ingår också i Kungl. Maj:ts förslag.

Däremot har utskottet icke kunnat finna tillräckliga skäl vara anförda för att såsom regel stadga hemlighållande av protokoll och handlingar i hithörande mål även efter det att vederbörande rätt skilt målet från sig. När målet är i en domstol slutbehandlat, kunna de till det samma hörande handlingar fullständigt överblickas, och ett avgörande bör då träffas om offentliggörande eller hemlighållande. Att vid detta avgörande utgå från hemlighållandet såsom regel, kan icke anses påkallat; tvärtom torde det bäst överensstämma med hela den anda, som genomgår vår tryckfrihetsförordning, att den allmänna grundsatsen om domstolshandlingars offentlighet inträder också här, och att, där ett hemlighållande bör ske, detta får bero på domstolens särskilda prövning och beslut. Risken att domstolarna icke skulle tillbörligen iakttaga, att sådana handlingar och protokoll förklaras hemliga, vilkas offentliggörande kunde vara menligt för rikets säkerhet, torde förtjäna mindre avseende gent emot vad genom denna ordning vinnes, nämligen det starkare betonandet av att icke andra protokoll och handlingar få undandragas offentligheten än de, vilkas utlämnande skulle medföra våda för rikets säkerhet.

Utskottet har alltså formulerat bestämmelserna så, att dels protokoll och handlingar i här förekommande mål beträffande såväl underrätt som högre rätt icke må utlämnas, innan målet blivit skilt från vederbörande rätts handläggning, utan rättens särskilda tillstånd, dels efter avslutad handläggning i varje rätt det ankommer på denna rätt att, i den mån rätten anser protokoll och handlingar icke heller nu kunna utlämnas utan våda för rikets säkerhet, däremot meddela förbud.

Utskottet vill i detta sammanhang påpeka, att, därest domstol icke meddelat något förbud mot offentliggörande, därav icke ovillkorligen följer, att domstolshandlingarna utan inskränkning bliva offentliga. I den mån dessa handlingar äro av den natur, att deras offentliggörande enligt tryckfrihetsförordningens övriga bestämmelser är förbjudet, komma de givetvis på grund av dessa bestämmelser att fortfarande vara hemliga. Likaledes kan icke domstols under handläggning meddelade tillstånd att offentliggöra handlingar upphäva nämnda i tryckfrihetsförordningen stadgade inskränkningar i offentlighetsregeln.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag får klagan ej föras över rättens beslut rörande handlingars eller protokolls hemlighållande. Vissa betänkligheter

kunna utan tvivel anföras häremot. Rätt att anföra besvär över nu ifrågasvarande domstolsbeslut torde emellertid knappast äga större praktiskt värde. Det bör också erinras, att förslaget giver möjlighet för den, som så önskar, att anhålla om Konungens tillstånd att utbekomma protokoll eller handling, varom nu är fråga.

Förbud mot utlämnande av deklARATIONER, som utgivas till ledning för beräkande av arvskatt eller skatt för gåva.

Förbud mot utlämnande av deklARATIONER, som utgivas till ledning för beräkande av arvskatt eller skatt för gåva.

Beträffande denna del av Kungl. Maj:ts förslag har föredragande departementschefen anført:

»Förutom de med spionerilagstiftningen sammanhängande förändringar i tryckfrihetsförordningen, för vilka jag nu redogjort, har i annat sammanhang en förändring i denna förordning visat sig behöfelig. Då chefen för finansdepartementet den 29 nästlidna maj inför Kungl. Maj:t föredrog det förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva, om vars framläggande för riksdagen Kungl. Maj:t samma dag fattade beslut, framhöll nämnde departementschef, att i tryckfrihetsförordningen borde beredas motsvarighet till det i 41 § av förslaget meddelade stadgandet, att deklARATION, som i den föreslagna förordningen avses, icke skall vara tillgänglig för andra än de ämbets- och tjänstemän, vilka i och för sin befattning böra erhålla del därav, samt för ämbetsmyndighet, till vilken densamma må enligt Konungens förordnande utlämnas för statistisk bearbetning. Den sålunda erforderliga bestämmelsen torde lämpligen införas i tryckfrihetsförordningen genom någon förändring av det i § 2 4:o förefintliga stycke, som handlar om skattskyldigas taxeringsuppgifter.»

Sedan riksdagen antagit Kungl. Maj:ts ovan omnämnda förslag till förordning om arvskatt och skatt för gåva uti den del, som har avseende å den föreslagna ändringen i tryckfrihetsförordningen, får utskottet, som ej funnit skäl till erinran mot förevarande ändringsförslag, tillstyrka dess antagande.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kan av riksdagen i oförändrat skick bifallas, må såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 2 4:o och § 3 10:o tryckfrihetsförordningen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 2.

§ 2.

4:o. I grund — — — som helst.
 Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:
 Att protokoll — — — uppenbara.
 Att ej några — — — femtio riksdaler.
 Att mobiliseringsplaner för hären och flottan samt planer för deras sammandragning eller samverkan ävensom sådana kartor, ritningar och beskrivningar angående rikets fästningsverk, minförsvar, militära positioner, kommunikationsleder och uppfinningar, vilkas ofentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet, ej må, utan Konungens särskilda tillstånd, utlämnas, sedan Konungen i statsrådet

4:o. I grund — — — som helst.
 Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:
 Att protokoll — — — uppenbara.
 Att ej några — — — femtio riksdaler.
 Att mobiliseringsplaner för *krigsmakten*, planer för *dess* sammandragning eller *verksamhet under krigstid eller vid krigsfara* ävensom *sådana handlingar angående omfattningen, beskaffenheten och belägenheten av dess mobiliseringsförråd och mobiliseringsutrustning samt sådana kartor, ritningar, avbildningar och beskrivningar angående rikets fästningsverk, örlogsstationer och varv, militära positioner, minförsvar, annan för krigs-*

(Nuvarande lydelse:)

fattat beslut, att dessa handlingar skola hållas hemliga; dock att härigenom konstitutionsutskottets, statsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, där honom veterligt är, att den bör hemlig hållas, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

(Föreslagen lydelse:)

bruk avsedd materiells tekniska byggnad och beskaffenhet, kommunikations- och förbindelseleder, experiment och uppfinningar, vilkas offentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet eller uppenbart kan skada dess försvar, ej må utan Konungens särskilda tillstånd utlämnas, sedan Konungen i statsrådet fattat beslut, att dessa handlingar skola hållas hemliga; dock att härigenom konstitutionsutskottets, statsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, där honom veterligt är, att den bör hemlighållas, efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Att, där underrätt vid handläggning av mål låtit åhörarna avträda på den grund att i händelse av rättegångens offentlighet något kunnat uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, protokoll över sådan handläggning samt därvid till underrätten ingivna handlingar i målet så ock högre rätts protokoll i samma mål och däri efter meddelande av underrättens utslag inkomna handlingar ej må, utan särskilt tillstånd av vederbörande rätt, utlämnas innan målet

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslugen lydelse:)

blivit skilt från rättens handläggning; och må, i den mån rätten finner protokoll eller handling i målet ej heller efter avslutad handläggning kunna utlämnas utan våda för rikets säkerhet och förty däremot vid handläggningens avslutande meddelar förbud, utlämnande ej utan Konungens särskilda tillstånd äga rum före femtio år efter det slutligt beslut i målet givits. Dock göres härigenom ej inskränkning i parts rätt att utbekomma protokoll och erhålla del av handlingarna i målet. Över rättens beslut, huruvida protokoll eller handling må utlämnas, vare klagan ej tillåten. Utgiver part eller annan, med vetskap om att protokoll eller handling enligt vad nu är sagt bör hemlighållas, utan Konungens särskilda tillstånd protokollet eller handlingen i tryck, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från ock med en månad till ock med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Att, i vad — — — — femtio riksdaler.

Det skall ock — — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — — sexton skillingar.

Att, i vad — — — — femtio riksdaler.

Det skall ock — — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — — sexton skillingar.

(Nuvarande lydelse:)

Att ingen — — — — — sexton
skillingar.

Att utdrag — — — — — femtio
riksdaler.

Att uppgifter, som skattskyldige
till ledning för egen taxering av-
lämna till beskattningsmyndigheter,
ej må utlämnas till andra än dem,
som enligt skatteförfattningarna äga
taga del av samma uppgifter. Den
häremot bryter, så ock den, som i
tryck offentliggör dylik uppgift, vil-
ken obehörigen utlämnats, böte fem-
tio riksdaler.

Att för officiell — — — — — tre-
hundra riksdaler.

Att de från — — — — — femtio
riksdaler.

Att ansökning — — — — — femtio
riksdaler.

Att sådant — — — — — huvud-
saken.

I övrigt — — — — — stad-
gat är.

§ 3.

— — — — —
10:o. Allt kungörande — — — — —
— — skriften konfiskeras; och
kungörande i tryck, under krigs-
tid eller vid krigsfara, av sådana
underrättelser om krigsmaktens
ställning eller rörelser eller om

(Föreslagen lydelse:)

Att ingen — — — — — sexton
skillingar.

Att utdrag — — — — — femtio
riksdaler.

Att uppgifter, som skattskyldiga
till ledning för egen taxering av-
lämna till beskattningsmyndigheter,
*samt deklarationer, som till ledning
för beräkning av arvsskatt eller skatt
för gåva avgivas till vederbörande
myndigheter,* ej må utlämnas till andra
än dem, som enligt skatteförfatt-
ningarna äga taga del av samma
uppgifter *eller deklarationer*. Den
häremot bryter, så ock den, som i tryck
offentliggör dylik uppgift *eller de-
klaration*, vilken obehörigen utläm-
nats, böte femtio riksdaler.

Att för officiell — — — — — tre-
hundra riksdaler.

Att de från — — — — — femtio
riksdaler.

Att ansökning — — — — — femtio
riksdaler.

Att sådant — — — — — huvud-
saken.

I övrigt — — — — — stad-
gat är.

§ 3.

— — — — —
10:o. Allt kungörande — — — — —
— — skriften konfiskeras.
Kungörande i tryck, under krigs-
tid eller vid krigsfara, av sådana un-
derrättelser om krigsmaktens *styrka*,
ställning eller rörelser eller om andra

(Nuvarande lydelse:)

andra åtgärder eller anstalter för försvaret, vilkas offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio- riksdaler sexton skillingar till och med trehundra- trettio riksdaler sexton skillingar, och skriften kon- fiskeras.

(Föreslagen lydelse:)

åtgärder eller anstalter för försvaret, vilkas offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff be- lagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio- riksdaler sexton skillingar till och med trehundra- trettio riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Utgivande i tryck, i annat fall än ovan i denna lag sägs, av sådana utbildningar och beskrifningar av rikets fästningsverk och öfriga fasta försvarsanstalter, vilkas offentliggörande kan skada rikets försvar och om vilka det är utgivaren vederligt, att de böra hemlighållas. Förbry- telsen straffes enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.

Stockholm den 6 augusti 1914.

På konstitutionsutskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservationer:

av herrar *K. J. Ekman* och *von Mentzer*, som ansett att § 2 mom. 4 sjätte stycket bort hava följande lydelse:

Att underrätts protokoll över sådan handläggning av mål, vid vilken åhörarna avlägsnats på den grund att i händelse av rättegångens offentlighet något kunnat uppenbaras, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hållas hemligt för främmande makt, samt vid dylik handläggning till underrätten ingivna handlingar i målet, så ock högre rätts protokoll och dit ingivna handlingar i mål, som av nu nämnd anledning vid underrätten handlagts inom lyckta dörrar eller eljest av den högre rätten anses vara av beskaffenhet att handlingarna däri eller vissa av dem av sådan anledning böra hållas hemliga, ej må utan Konungens särskilda tillstånd utbekommas före femtio år efter det slutligt beslut i målet givits, där ej vederbörande domstol finner protokoll eller handling, varom nu sagts, handlingar som enligt denna lag eller av Konungen i statsrådet fattat beslut skola hållas hemliga likväl alltid undantagna, kunna utan våda för rikets säkerhet utlämnas; dock att parts rätt att utbekomma protokoll och erhålla del av handlingarna i målet ej inskränkes. Det åligger domstol att sist vid dess slutliga handläggning av sådant mål utlåta sig, om och i vad mån protokoll eller handling i målet prövas vara av beskaffenhet att kunna utan Konungens särskilda tillstånd utlämnas; och må över det beslut klagan ej föras. Utgiver part eller annan, med vetskap om att protokoll eller handling enligt vad nu är sagt bör hemlighållas, utan Konungens särskilda tillstånd protokollet eller handlingen i tryck, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras;

samt av herr *Sterne*, som inom utskottet hemställt, att utskottet måtte avstyrka förslag till sådan ändring av tryckfrihetsförordningen, att domstols protokoll och handlingar av ovan nämnt innehåll undandragas offentligheten.